

Позиція Асоціації правників України щодо статусу політично значущих осіб (PEP) в Україні

У зв'язку з публічною дискусією щодо статусу політично значущих осіб (далі — PEP) в Україні, Асоціація правників України (далі — АПУ) вважає за доцільне висловити позицію з цього питання.

АПУ підтримує необхідність ефективного фінансового моніторингу як складової протидії відмиванню коштів та виконання міжнародних зобов'язань України, зокрема в межах стандартів FATF та вимог євроінтеграції. Разом з тим, вважає необхідно враховувати таке.

Прийняття змін до законодавства у 2023 році, зокрема Закону України №3419-IX, яким відновлено безстроковість статусу PEP, обґрунтовувалося необхідністю виконання вимог Європейського Союзу та міжнародних партнерів України¹.

Справді, Директива (ЄС) 2015/849 від 20 травня 2015 року (далі — Директива) передбачає застосування посилених заходів щодо PEP, а також зобов'язує враховувати ризики, пов'язані з такими особами, у т. ч. після припинення ними публічних функцій. Однак відповідно до статті 22 Директиви, після залишення посади PEP підлягає посиленій перевірці щонайменше протягом 12 місяців, після чого подальше застосування заходів має ґрунтуватися на оцінці ризику, а не на самому факті статусу.

Практика держав-членів ЄС також підтверджує цей підхід: у більшості країн обов'язковий період посиленого моніторингу становить 12 місяців, після чого застосовується індивідуальна оцінка ризику, і лише в окремих випадках (зокрема у Німеччині або частково у Франції) можливе більш тривале застосування заходів.

АПУ звертає увагу, що аналогічний ризик-орієнтований підхід прямо закріплений і в законодавстві України. Відповідно до частини 14 статті 11 Закону №361-IX, після спливу 12 місяців посилені заходи можуть застосовуватися лише за наявності ризиків, а за їх відсутності підлягають припиненню.

Водночас АПУ констатує наявність розриву між законодавчим регулюванням та практикою його застосування. На практиці статус PEP часто сприймається як автоматичний індикатор постійно високого ризику, що призводить до безстрокового застосування посилених

¹ зобов'язання України за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема щодо імплементації Директиви (ЄС) 2015/849, а також у межах стандартів FATF. Крім того, це було одним із структурних маяків МВФ.

ГЕНЕРАЛЬНІ ПАРТНЕРИ

AEQUO

ARIO
10 YEARS

ASTERS

AVELLUM

IMPACTA
LAW
Understanding business. Shaping impact.

МІЖНАРОДНИЙ ПАРТНЕР

GT GreenbergTraurig

ПАРТНЕРИ

LCF

MORIS

SAYENKO
KHARENKO

Sokolovskiy
and Partners

2QB¹

HILLMONT
PARTNERS

PROFI
LEGAL

SIG GROUP

заходів, відмов у наданні фінансових послуг та надмірних вимог до клієнтів незалежно від часу після припинення публічних функцій.

У результаті ризик-орієнтований підхід, закріплений у законодавстві, підміняється формальним застосуванням процедур, що фактично призводить до невиправдано тривалого контролю щодо осіб, які вже не пов'язані з підвищеними ризиками.

Так, у Меморандумі з МВФ² передбачено, що Національний банк України має забезпечити застосування банками заходів належної перевірки щодо РЕР на основі принципу пропорційності та ризик-орієнтованого підходу, без автоматичного обмеження доступу до фінансових послуг за формальною ознакою статусу.

У зв'язку з цим АПУ закликає:

- забезпечити належне застосування частини 14 статті 11 Закону №361-IX, зокрема щодо припинення посиленних заходів після 12 місяців за відсутності ризиків;
- уніфікувати практику фінансових установ відповідно до вимог законодавства;
- забезпечити реальне застосування ризик-орієнтованого підходу;
- дотримуватися принципів правової визначеності та пропорційності.

АПУ готова долучитися до професійного обговорення та напрацювання рішень, спрямованих на вдосконалення практики застосування законодавства у цій сфері.

² Програма EFF на 2026–2030 роки

ГЕНЕРАЛЬНІ ПАРТНЕРИ

AEQUO

ARIO
10 YEARS

ASTERS

AVELLUM

IMPACTA
LAW
Understanding business. Shaping Impact.

LCF

MORIS

SAYENKO
KHARENKO

Sokolovskiy
and Partners

2QB'

МІЖНАРОДНИЙ ПАРТНЕР

GT GreenbergTraurig

ПАРТНЕРИ

HILLMONT
PARTNERS

PROFI
LEGAL

SLS GROUP